

VASUNDHARA COLLEGE OF ARTS, SCIENCE & COMMERCE, GHATNANDUR

NAAC Accredited 'B' Grade, With CGPA 2.47.

Affiliated to Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad

Dr. Arun Dalve
(M.A., B.Ed., Ph.D.)
Principal

Mob:9424342148
Mob:9822898727
Mob. 9923019540

Website: www.vasundharacollege.org
E-mail - Principalvcg@rediffmail.Com

E-mail-vasundharacollege2000@gmail.com

Ghatnandur, Tq. Ambajogai, Dist. Beed, Pin – 431519 (Maharashtra)

Outward No.VCG /20

Date / /

3.3.1

3.3.1 Number of research papers published per teacher in the Journals notified on UGC website on Academic year 18-19

Sr. no	Name of teacher	Name of journal	Title of paper	ISSN number	Page No
1	Dr. Deshmukh M.B	Research Journey international	kamgar klyankari kaydyacha aadhava	2348-7143	2 to 5
2	Prof. Godam R.S.	Bhartatil Stri Purush Gunotaratil asamtol Ek Adyayan	Research Journey	2348-7144	6 to 9

PRINCIPAL
Vasundhara College, Ghatnandur
Tq. Ambajogai Dist. Beed 431519

Impact Factor 6.261

ISSN- 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOW ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

UGC Approved Multidisciplinary international E-research journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

28th January 2019 Special Issue – 106

The Changing Role of the Welfare State in the Last Two Decades

Chief Editor

Dr. Dhanraj T. Dhangar
Assist. Prof. (Marathi)
MGV'S Arts & Commerce college,
Yeola, Dist. Nashik (M.s.) India

Executive Editor of This Issue

Dr. A.M. More
Dept. of Economics
Vasundhara College, Ghatnandur,
Tq. Ambajogai, Dist. Beed

PRINCIPAL
Vasundhara College, Ghatnandur
Tq. Ambajogai Dist. Beed 431519

RESEARCH JOURNEY International Multidisciplinary E-Research Journal

ISSN- 2348-7143

Impact Factor - (SJIF) – 6.261, (CIF) - 3.452, (GIF) –0.676 Special Issue - 106
The Changing Role of the Welfare State in the Last Two Decades

January 2019

UGC Approved
No. 40705

Impact Factor – 6.261

ISSN – 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION

RESEARCH JOURNEY

Multidisciplinary International E-research Journal
PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

28 Janary 2019 Special Issue- 106

The Changing Role of the Welfare State in the Last Two Decades

Chief Editor -

Dr. Dhanraj T. Dhangar,
Assist. Prof. (Marathi)

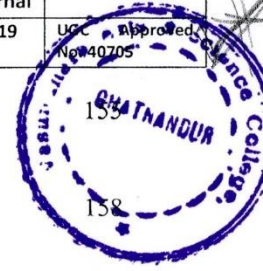
MGV'S Arts & Commerce College,
Yeola, Dist – Nashik [M.S.] INDIA

Executive Editor of This Issue

Dr. A.M. More

Dept. of Economics

Vasundhara College, Ghatnandur,
Tq. Ambajogai, Dist. Beed

47. शासन आणि कल्याणकारी योजना
प्रा.डॉ.अर्जुन मोरे, दुर्गादास चौधरी
48. भारतातील कामगाराचे अधिकार
डॉ. अनंता बापुराव देशमुख
49. भारतातील कामगार सुधारणा व आव्हाने
प्रा.लोढे गणेश 162
50. भारतीय अर्थव्यवस्थेत कृषी क्षेत्राचे स्थान
प्रा.डॉ.सुरेश टी. सामाले 164
51. भारतातील राष्ट्रीयकृत बँका : एक चिंतन
डॉ. बी.के. शिंदे 167
52. कामगार कल्याणकारी कायदांचा आढावा
डॉ.सौ.मनिषा देशमुख 170
53. जागतिकीकरणाचे भारतीय कृषी क्षेत्रावरील परीणाम
प्रा. डॉ. खोंड सुरेश वसंतराव 172
54. बँकिंग लोकपाल योजना
प्रा. घुले उमेश भास्कर, प्रा. जाधव हेमराज वामनराव 174
55. शासन आणि भारतीय कृषी व्यवसाय
प्रा.गित्ते दत्तात्रय अशोकराव 176
56. शासन आणि कल्याणकारी योजना
प्रा. गोदाम रवि शाम 177
57. भारत सरकारच्या कल्याणकारी योजना
वसंत नथु हिस्सल 179
58. भारत सरकारच्या कृषी योजनेचा एक चिकित्सक अभ्यास
प्रा. डॉ. कागदे बा.बा. 182
59. भारतातील कामगार कायदे : एक अभ्यास
प्रा.डॉ.मैद बी.व्ही. 184
60. शासन आणि कामगार कायदे
डॉ. रनमाळ पांडूरंग श्रीरंगराव 187
61. केंद्र शासन आणि भारतीय कृषी
प्रा.डॉ. संजयकुमार हनुमंतराव जाधव 189
62. शाश्वत शेतीसाठी मृद आणि जलसंधारणाची गरज 192

कामगार कल्याणकारी कायद्यांचा आढावा

डॉ.सो.मनिषा देशमुख

(समाजशास्त्र विभाग प्रमुख), चसुंधरा महाविद्यालय, घाटनांदूर

प्रस्तावना :

सामाजिक सुरक्षिततेची संकल्पना अतिथय व्यापक स्वरूपाची असलेली दिसून येते. सामाजिक न्यायाला त्यामध्ये प्राधान्य दिलेले आहे. कामगार, मालक आणि शासन या त्रिसूत्रीमध्ये सातत्याने समन्वय साधनाचे कार्य होतांना दिसून येते. जेणे करून कामगारांना कामाच्या ठिकाणी सुरक्षितता प्रदान करण्याच्या दृष्टीने महत्त्वपूर्ण पाऊले शासनाच्या माध्यमातून उचलली गेली आहेत.

कामगारांना 'जसे काम तसे दाम' ह्या तत्त्वानुसारच कामाचा मोबदला देण्यात येतो तसेच जे काम अयजड स्वरूपाचे आहे, जीव धोक्यात घालून कामगार बहुतांश ठिकाणी कामे करतात अशावेळी कामगारांच्या कल्याणार्थ शासनाने वेळेवेळी कायदे केलेले दिसून येतात, हे कायदे म्हणजे कामगारांसाठी कवच कुंडलेच आहेत.

उद्दिष्टे :

- 1) कामगार कायद्यांचा अभ्यास करणे
- 2) आधुनिक कल्याणकारी योजनांचा अभ्यास करणे
- 3) कामगार कायद्यांमूळे होणाऱ्या फायदा - तोट्याचे परिक्षण करणे
- 4) कामगार कायद्याची वेळेचे अमलबजावणी होते आहे की नाही ते अभ्यासणे

गृहितके :

- 1) कामगार कायद्यांमूळे कामगारांची सुरक्षितता वाढली आहे
- 2) कामगार कायद्यांमूळे कामगारांचे रहाणीमान व जीवनमान सुधारत आहे.
- 3) कामगार कायदा हा कामगारांसाठी मोठे कवचकुंडल आहे
- 4) कामगार कायद्याविरुद्ध कामगारांमध्ये जागृकता निर्माण होत आहे

संशोधन पध्दती :

प्रस्तुत शोधनिबंधाच्या अध्ययनाकरिता द्वितीय स्रोताचा प्रामुख्याने वापर करण्यात आला आहे. त्यामध्ये विविध संदर्भ ग्रंथ, वर्तमान पत्रातील प्रकाशीत लेख, मासिके, शासनाचे अहवाल, आणि इंटरनेट यांचा उपयोग करण्यात आला आहे. संशोधनाच्या मांडणी करीता वर्णनात्मक संशोधन पध्दती वापरण्यात आली आहे.

कामगार कल्याण कायदे :

1) **कामगारांच्या नुकसानभरपाईचा 1923 चा कायदा :** आधुनिकीकरणामुळे गुंतागुंतीची यंत्र व्यवस्था, उत्पादनाचा अधिक वेग यामुळे कामगारांचे जीवन कात्रित सापडले आहे. कित्येक कामगार मृत्युमुखी पडतात. त्यामुळे त्यांच्या कुटुंबावर उपासमारीची वेळ येते. म्हणून व्यक्ती आणि तिच्या कुटुंबीयांना किमानपेशी फायदा व्हावा म्हणून अपघाताच्या काळात नुकसानभरपाई देणे हा कामगार कायद्याचा महत्त्वाचा भाग समजला गेला आहे. 1923 सालच्या कामगार कायद्यांमूळे कामगारांना नुकसान भरपाई देण्यास सुरुवात झाली आहे. सदरील कायदा हा 27 उद्योगधंद्यांना लागू करण्यात आला आहे. 500 रु. पेशा कमी पगार असलेल्या कामगारास या कायद्याचा लाभ होईल. या कायद्याची अमलबजावणी योग्य पध्दतीने व्हावी म्हणून शासनाने कामगार नुकसान भरपाई आयुक्त या अधिकार्याची नेमणूक केलेली आहे.

2) **कामगार राज्य विमा योजना :** सामाजिक सुरक्षितेच्या दृष्टीकोणातून कामगारांना संरक्षण देण्यासाठी हा कायदा अतिशय महत्त्वाचा आहे. हंगामी स्वरूपाची कारखाने वगळता यंत्रावर उत्पादन करणाऱ्यापेशा अधिक कामगार असलेल्या सर्वच कारखान्यांना हा कायदा लागू होतो. ज्या कामगारांचे वेतन एक हजार रुपयांच्या आत आहे. शारीरिक कष्टाचे काम करतात, तसेच कारकून, निरीक्षक यांवरही विशिष्ट मर्यादेत वेतन असेल तर लाभ मिळतो, यंत्रावर उत्पादन करणारे उद्योग, याणिज्य कृषी क्षेत्रालाही हा कायदा लागू आहे. या योजनेअंतर्गत कामगार, कर्मचारी यांना सहा प्रकारचे लाभ मिळतात. आजारपणाचा लाभ, मातृत्व लाभ, असमर्थता लाभ, आश्रितांचा लाभ, चिकित्सा लाभ व इतर लाभ सदरील योजना लाभदायी असली तरी त्यामध्ये अनेक अडचणी असलेल्या दिसून येतात.

3) **कोळसा खाणी संबंधीचा प्रोव्हिडंट फंड व बोनस योजनेचा 1948 चा कायदा :** कारखान्यात काम करणाऱ्या प्रत्येक कामगाराला अनपेक्षित संकटांना सातत्याने सामोरे जावे लागत असते. त्यांना अत्यल्प पगार असल्याने सावकाराकडून कर्जाच्या रुपाने पैसे घ्यावे लागतात. म्हणून कामगारांवर सावकारांकडे जाण्याची वेळ येवू नये, या उद्देशाने त्यांच्या भविष्य निर्वाह निधी व बोनसच्या रकमेतून कर्जावू रक्कम घेण्याची व्यवस्था करण्यात आलेली आहे. प्रामुख्याने कोळसा खाणीत काम करणाऱ्या कामगारांचे जीवन खर्चत अत्यंत धोकादायक असते त्यांना या रक्कमेचा खुपच फायदा होत असतो. 1962 पासून प्रोव्हिडंट फंडात गुंतवण्याच्या रकमेत वाढ करण्यात आले आहे. या फंडावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी विश्वस्त मंडळ असते. या मंडळावर कामगार, मालक, आणि राज्य व केंद्र सरकारचे प्रतिनिधी असतात.

4) **कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी कायदा 1952 :** कामगारांच्या निवृत्तीनंतर त्यांच्या किमान गरजा पूर्ण व्हाव्यात म्हणून 1952 मध्ये केंद्र शासनाने कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी कायदा संमत केला. त्याचा उद्देश निवृत्तीनंतरची कामगारांची उपासमार टाळणे हा आहे. या कायदान्वये कामगारांना प्रोव्हिडंट फंड सक्तीचा केला आहे. हा कायदा जम्मू काश्मिर वगळता भारततील सर्व कारखान्यांना लागू आहे. ज्या कारखान्यात 50 पेशा अधिक कामगार आहेत. अशा सर्व कारखान्यांना लागू होतो. 1960 साली पुन्हा या कायद्यात दुरुस्ती केली गेली. या दुरुस्ती कायदान्वये 20 पेशा कमी कामगार नोकरीवर असलेल्या सर्व औद्योगिक केंद्रांना ही योजना लागू करण्यात आली. 1963 मध्ये या कायद्याची व्याप्ती वाढविली. ही योजना कार्यान्वीत करण्यासाठी अखिल भारतीय पातळीवर एक विश्वस्त मंडळ निर्माण करण्यात आलेले आहे. या विश्वस्त मंडळात मालक, कामगार, केंद्र व

	RESEARCH JOURNEY International Multidisciplinary E-Research Journal	ISSN- 2348-7143
	Impact Factor - (SIF) – 6.261, (CIF) - 3.452, (JIF) – 0.676 Special Issue – 106(A) Male Female Ratio Imbalance in India	March, 2019

Impact Factor – 6.261 ISSN – 2348-7143
INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY
Multidisciplinary International E-research Journal
PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

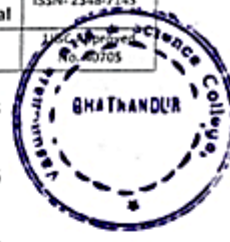
8th March 2019 Special Issue- 106(A)

MALE FEMALE RATIO IMBALANCE IN INDIA

Chief Editor -
Dr. Dhanraj T. Dhangar,
Assist. Prof. (Marathi)
MGV'S Arts & Commerce College,
Yeola, Dist – Nashik [M.S.] INDIA

Executive Editor of This Issue
Dr. A.M. More
Dept. of Economics
Vasundhara College, Ghatnandur,
Tq. Ambajogai, Dist. Beed

PRINCIPAL
Vasundhara College, Ghatnandur
Tq. Ambajogai Dist. Beed 431519

34. स्त्री-पुरुष गुणोत्तरातील असमानता : कारणे व उपाय डॉ.डी.पी.नांदुळजेकर	103
35. बौद्ध शिक्षणातील लोकांसंख्येत असमानता : एक समाजशास्त्रीय अभ्यास डॉ. संजय गंगाराम सुरेवाड	106
36. "मराठवाड्यातील स्त्री-पुरुष असमानतेची वास्तविकता" प्रा. सिताकुने एल्. एस्.	108
37. महाराष्ट्रातील स्त्री - पुरुष प्रमाणातील असमानता : कारणे आणि उपाय प्रा. गोविंद रामराव काळे	112
38. महाराष्ट्रातील स्त्री-पुरुष गुणोत्तरा मधील असमतोल :- एक समस्था प्रा. डॉ. रवभाळ पांडुरंग श्रीरंगराव	115
39. भारतातील लिंगगुणोत्तर-एक विरलेषणात्मक अध्ययन डॉ. विष्णु एकनाथ गुमटकर	117
40. भारतातील राज्यस्तरीय स्त्री-पुरुष असमानता - एक अभ्यास प्रा. डॉ. अर्जुन मोरे	120
41. भारतीय स्त्री-पुरुष गुणोत्तरातील असंतुलन आणि धर्म प्रा. डॉ. जैलजा बरुने,	123
42. महाराष्ट्र व मराठवाड्यातील स्त्री-पुरुष प्रमाण : एक अभ्यास प्रा. डॉ. सुरेश वसंतराव खोंड	126
43. भारतातील स्त्री-पुरुष गुणोत्तरातील असमतोल एक अध्ययन प्रा.किर्दंत विकास गोपीनाथराव , प्रा.गोदात्म रवि शाम	129
44. स्त्रीयांकडे पाहण्याचा समाजाचा दृष्टीकोण प्रा. डॉ. संजय खाडप	131
45. भारतातील स्त्री-पुरुष गुणोत्तरातील असमतोल : एक अभ्यास प्रा.श्रीमंत तुकाराम कावळे, फड महादेवी वैजेनाथ	133
46. भारतातील स्त्री-पुरुष गुणोत्तरातील असमतोल : एक सैध्यांतोक्त विरलेषण प्रा. डॉ. कमिंद रामभाऊ देवराव	136
47. महाराष्ट्र राज्यातील घटते लिंगगुणोत्तर : कारणे व उपाययोजना डॉ. डॉ. संजय काळे	139
49. स्त्री-पुरुष प्रमाण महाराष्ट्र आणि देशातील तुलनात्मक रिथती प्रा.डॉ.मदन.रोळके	142
50. "भारतातील स्त्री-पुरुष प्रमाणातील असंतुलन -कारणे व उपाययोजना" डॉ.डी.पी.सोळुंके	146
51. भारतातील स्त्री-पुरुष गुणोत्तरातील असमतोल प्रा. डॉ. अशोक पुरभाजी टिपरसे	150
52. भारतातील राज्यनिहाय स्त्री - पुरुष असमानता डॉ. अनंत बापूराव देगमुख	150

भारतातील स्त्री-पुरुष गुणोत्तरातील असमतोल एक अध्यायन

प्रा.किर्दंत विलास गोपीनाथराव

(प्रबंधपाल)

वसुंधरा कला, वाणिज्य व विज्ञान
महाविद्यालय, घाटनांदूर ता.अंबानगेगाई जि.बीड

प्रा.गोदाम रवि शाम

(राज्यशास्त्र विभाग)

वसुंधरा कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय,
घाटनांदूर ता.अंबानगेगाई जि.बीड

प्रस्तावना :

विश्वातील मानवी समुदाय हा स्त्री-पुरुष यांनी मिळून बनलेले आहे. या विश्व मानवी समुदायाचे समतोल स्त्री-पुरुष यांच्या समतोल संख्येवर अवलंबून आहे. स्त्री-पुरुषांच्या गुणोत्तरामध्ये असमतोल निर्माण झाली बरे, समाज व राष्ट्र यांच्यामध्ये विघटनाची प्रक्रिया घडून येते. लिंग-गुणोत्तराच्या असमतोलाचा परिणाम कुटुंब, विवाह संस्था, सामाजिक मूल्य, मानवी मूल्य, माते संबंध यांच्या नशात होतो. लिंग-गुणोत्तराचे समतोल परिणाम राहण्या करिता शासन शासकीय व निमशासकीय संस्था, स्वयंसेवी संस्था सदैव कार्यरत आहे. तरी ही या संस्थांच्या कार्याला 100% यश आलेले नाही. याचे वास्तव चित्रण 1901 ते 2011 पर्यंतच्या जनगणना अहवालांनुसार स्त्री यांचे प्रमाण हे सदैव घटत असलेले दिसून येते.

2011 च्या जनगणनेनुसार स्त्रीयांचे प्रमाण हे भारतात 940 आहे. तर महाराष्ट्रात 927 आहे. याचा अर्थ स्त्रीयांचे प्रमाण हे पुरुषांच्या तुलनेने अतिरूप कमी असून हे इतर राष्ट्रांच्या तुलनेत निचाळण्याची समस्या निर्माण झाली आहे. लिंग-गुणोत्तरात असमतोल निर्माण होण्याची कारणे त्याचा परिणाम आणि उपाय या दृष्टीने सदरील संशोधन विषय महत्त्वपूर्ण ठरते. या विषयाच्या अध्यायना करित मांडण्यात आलेली उद्दिष्टे खालील प्रमाणे होय.

उद्दिष्टे :

- 1) भारतातील स्त्री-पुरुषांच्या गुणोत्तराचा अभ्यास करणे.
- 2) स्त्रीयांच्या घटत्या प्रमाणास कारणीभूत असणारे घटक जाणून घेणे.
- 3) स्त्री जन्यवर जाडवण्या करिता उपाय-योजना सुचवणे.

सदरील उद्दिष्टांच्या पूर्तते करिता पुढीलप्रमाणे गृहितके मांडण्यात आली आहेत.

गृहितके :

- 1) भारतातील स्त्रीयांचे प्रमाण सतत घटत जात आहे.
- 2) लिंग-गुणोत्तर असमतोलनास धार्मिक व सामाजिक कारणे कारणीभूत आहे.
- 3) लिंग-गुणोत्तर असमतोल हा पुरुष प्रधान समाज व्यवस्थामुळे निर्माण झाला आहे.

प्रस्तुत गृहितकांच्या अध्यायना करिता पुढील प्रमाणे संशोधन पध्दतीचा अवलंब करण्यात आला आहे.

संशोधन पध्दती :

सदरील शोध निबंधाच्या अध्यायना करिता द्वितीय स्वतः संशोधन पध्दतीचा अवलंब करण्यात आला आहे. त्या मध्ये प्रामुख्याने विविध, संदर्भ ग्रंथ, मासिके, वृत्तमान यातील प्रकाशित लेख, प्रकाशित व अप्रकाशित प्रबंध शासन संस्था व स्वयं सेवी संस्थांचे अहवाल, इंटरनेट इ. चा अवलंब करण्यात आला आहे.

प्रस्तुत शोध निबंधाच्या मांडणी करिता वर्णनात्मक संशोधन पध्दतीचा वापर करण्यात आला आहे.

आधुनिक काळात स्त्री-पुरुष गुणोत्तरामध्ये स्त्रीयांचे प्रमाण हे मोठ्या प्रमाणात कमी होत असलेले दिसून येते त्यामुळे लिंग-गुणोत्तराची समस्या निर्माण झालेली आहे. याची कारणे व परिणाम पुढील प्रमाणे दिसून येतात.

स्त्री-पुरुष गुणोत्तराच्या असमतोलनास कारणीभूत घटक :

1) पुरुष प्रधान समाज व्यवस्था :

भारतीय समाज व्यवस्था ही पुरुष सत्ताक यांचा अर्थ स्वावर मात्रमत्ता, कौटुंबिक निर्णय इ. बाबतीवर पुरुषांची सत्ता आहे यामुळे पुरुषांना सामाजिक, प्रांतीय लाभलेले दिसून येते. व स्त्रीयांना पुरुषांच्या तुलनेत कमी अधिक दिसून येतात याचा परिणाम मुलींच्या जन्माकडे वृत्त करून स्त्री गर्भपात केला जात आहे.

2) सामाजिक कुप्रथा :

भारतीय समाजगत स्त्रिया विषयी देवदासी, जोगती, पाली, परक्याचे धन, लंफेची चार्वती, मांकरव प्राची, ती परमेश्वर इ. या कुप्रथा म्हणून स्त्रीयांचे लैंगिक शोषण होते आहे दिसून येते. लैंगिक शोषण व स्त्रीयांच्या शारिरिक मानसिकतेची अखंडना होऊ नये या करिता प्रत्येक माता-पिता स्त्री लिंगाचे गर्भपात करीत आहे.

3) स्त्रीयांवर लादलेली बंधने :

भारतीय समाजगत स्त्रीयांना लिंग वर्जा देवून स्त्रीचे कार्य चार भितींच्या अंत (कुटुंबाल) मांडले जाते. स्त्री ही पुरुषाची उपभोगी वस्तू आहे. स्त्रीने पती सेवा करणे हे तिचे कर्तव्य मानण्यात आले आहे. स्त्रियांनी लहानपणी पित्याच्या नेतृत्वात राहणे तरुणपणी पतीच्या आज्ञेत राहणे. वृद्ध अवस्थेत मुलांच्या नियंत्रणात राहणे यात प्रथामुळे स्त्रीया स्वतःस कन्या नको म्हणून गर्भपात करीत आहेत.

4) बंदिस्त प्रथा : भारतीय समाज जूतीने स्त्री ला परक्याचे धन मानले आहे. त्यामुळे तिच्या शिक्षण, आरोग्य सुविधा, सामाजिक सहभाग, राजकीय सहभाग, आर्थिक हक्क, व्यक्ती स्वातंत्र्य यावर बंधने घालण्यात आली आहे. या बंधनामुळे स्त्रीया परतुप्रमाणे जीवन जगत आहेत. अशा दुःखमय जीवनामध्ये आपल्या मुलीला जगण्याचा बंड येऊ नये या कारणात माता-पिता स्त्री अर्भकाची हत्या करीत आहेत.

5) स्त्रीजीवन परावलंबी जीवन :

भारतीय समाजाला पुरुषसत्ता पध्दती आहे. कुटुंबाची व वंशाची ओळख पुरुषाच्या नांवाने होते. त्यामुळे स्त्रीचाच कायदा, त्याच्या नांवाची व प्रचाराची देखल घेतली जात नाही. त्यामुळे स्त्री जीवन परावलंबी बनले आहे.

या जीवनातून मुक्तता मिळवण्याची या कठीण माता-पिता मुलीच्या जन्माकडे नकारात्मक विचार करत आहेत. तर मुलाच्या जिवनाचा विचार घेताच द्या, अंत संस्काराचा उताराधिकारी, कुटुंबाचा कुलविध, वृद्ध अवस्थेचा रक्षक व संपत्तीचा वारसदार इ. दृष्टी कोणातून मुलाच्या जन्माकडे सकारात्मक दृष्टीतून विचार करीत आहेत. त्यामुळे पुरुषाच्या जन्माची संख्या वाढते व स्त्रीच्या जन्माची संख्या घटते यांचा परिणाम स्त्री, पुरुष गुणोत्तरातील असमतोल निर्माण होण्यास झाला आहे या असमतोलनाचा परिणाम पुढील प्रमाणे दिसून येतो.

लिंग गुणोत्तर असमतोलनाचा परिणाम :

लिंग-गुणोत्तराचा असमतोलनाचा परिणाम कुटुंब विवाह समता यांचे मूल्य न्हास पावत आहे. तर नाते संबंध मानवी मूल्य यांचे उलंघन होत आहे. स्त्रीच्या पवित्रमत्ता लढे जात आहेत. यावर उपाय योजना म्हणून पुढील प्रमाणे सुचना करता येते.

शिशु-पुरुष समतोल करण्या करिता उपाय :

लिंग-गुणोत्तर समतोल करण्या करिता माता-पित्याने मुलगा- मुलगी समान मानवे, मुलीला सामाजिक, आर्थिक, शैक्षणिक, राजकीय हक्क द्यावेत. त्यांना वैवाहिक श्रेयधिक अधिकार द्यावेत. मुला-प्रमाणे मुलीला ही वारसा हक्क द्यावा. स्त्री-भूषण हक्करला माता-पिता, समाज यांनी विरोध करूना तेव्हाच लिंग-गुणोत्तर समतोल निर्माण होईल.

महत्त्व :

लिंग-गुणोत्तर असमतोल हे 19 व्या व 20 व्या शतकात निर्माण झालेली प्रमुख समस्या आहे या समस्याचे निर्मूलन करून भविष्यात सामाजिक धर्म कुटुंबात व विवाह संस्थेचे मूल्य टिकवून ठेवण्या करिता प्रसन्न संतोषन विषय महत्त्वाचा ठरत आहे.

सारांश :

भारतीय समाजातील लिंग-असमतोल ही समस्या निर्मूलन करण्या करिता, शासन, स्वयंसेवे संस्था, समाज, स्त्री-पुरुष, समाज सुधारक यांनी पुढाकार घेतला पाहिजे, स्त्री-भू हत्त्याबंदी करिता कठोर बंधने करून त्याचे कठोर बंधन करून तेव्हा स्त्री जनमाचे प्रमाण वाढेल.

संदर्भ ग्रंथ सूची :

- 1) सामाजिक संशोधन पध्दती- आगलाचे प्रदीप
- 2) सामाजिक संशोधन पध्दती व तर्क- घाटोळे राणा
- 3) स्त्री जीवन आणि समस्या - गोंटे शुभांगी
- 4) भारतातील स्त्री जीवन- जोशी निर्मल
- 5) www.Indian population.com

PRINCIPAL
Vasundhara College, Ghatnandur
Tal. Ambajogai Dist. Beed 432519